6

UGC CARE LISTED
ISSN No.2394-5990

संशोधक

● वर्ष : ९० ● मार्च २०२२ ● पुरवणी विशेषांक ०५

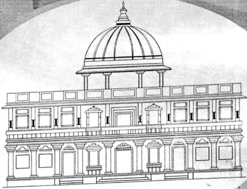

इतिहासाचार्य वि. का.राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

Scanned by CamScanner

6

ISSN No. 2394-5990

१०७ Matahma Phule's Thoughts On Education And Its Relevance In The Present Context: A Study – 1)Prof.Narnaware; 2)Dr.Pradnya Kamdi, Mowad, Nagpur – ४३९

१०८ B. R. Ambedkar and the question of the Dalits: Struggle with a difference – Dr. Nishtha Shriwastva, New Delhi ---------------------------- ४४३

१०९ Dr. Babasaheb Ambedkar and self respect of Marginalized - Dr. Pantulwar R.B., Kurduwadi, Tal.Madha, Dist.Solapur -------------- ४४८

११० Mahatma Phule Views on Industries (Agriculture Related) – Dr.Suresh Dhere, Madha, Dist.Solapur -------------------------- ४५१

१११ Constitutional Privileges to the Citizens - An Outstanding Contribution by Dr. Babasaheb Ambedkar to the Democracy – Dr. Savita Rasam, Kolhapur -- ४५४

११२ Leading Role Of Dr. Babasaheb Ambedkar In The Making Of Liberal India - Dr. Ravindra Chalwadi, Solapur --------------------------------- ४५७

११३ Dr. Babasaheb Ambedkar And Social Reformation – Dr.Ravindra Dhale, Miraj, Dist.Sangli ---------------------------- ४६१

११४ Tribal resistance during Colonial Bengal with special reference to Kols, Santhals, and Mundas – Dr. Saptarshi Sengupta, Gulbarga, Karnataka ----- ४६७

११५ Causes and consequences of Dr. Babasaheb Ambedkar`s conversion to Buddhism - Dr. Sema Gholap, Mumbai ----------------------------------- ४७६

११६ Mahatma Jyotiba Phule: The father of Women's Liberation – Dr.Sujata Gaurkhede, Nagpur --------------------------------- ४८१

११७ Women Empowerment: Role of Dr. Babasaheb Ambedkar – Dr. Swati Ghatule, Solapur ---------------------------------- ४८५

११८ Dr. B. R. Ambedkar : The Architect of Modern India - Dr. Tukaram Hapgunde, Hingoli -------------------------------- ४९०

११९ डॉ. बाबासाहेब आंबेडक यांचे शैक्षणिक योगदान : एक अभ्यास – प्रा.संदीप पुंडलिक नन्नावरे, पिंपरी, जि.पुणे ------------------------------ ४९६

♦♦♦

Scanned by CamScanner

डॉ. बाबासाहेब आंबेडक यांचे शैक्षणिक योगदान : एक अभ्यास

प्रा.संदीप पुंडलिक नन्नावरे
महात्मा फुले महाविद्यालय, पिंपरी, पुणे–१७
Email : Snannaware98@gmail.com ,
Mob.9890436217

प्रस्तावना :

समाजसुधारणेचा प्रामाणिक प्रयत्न करण्याचा पहिला मानस महात्मा फुले यांच्यापासून झाला. समाजव्यवस्थेतील जातीव्यवस्था समतेच्या व प्रगतीचा मार्गातील सर्वात मोठी अडचण होती. अशा वेळी शिक्षणातून समाजजागृतीला खऱ्या अर्थाने चालना मिळाली. शिक्षण हे समाज परिवर्तनाचे हत्यार आहे. त्याचा योग्य उपयोग झाला पाहिजे, असे डॉ. आंबेडकर यांना वाटत असे. जो समाज अशिक्षित असतो तो शिक्षणाअभावी सर्वस्व गमावलेला असतो. शिक्षणाने माणसात कर्तव्य आणि हक्काची जाणीव निर्माण होते. स्त्रियांना उत्तम शिक्षण दिले तर त्या मुलांवर बालवयातच चांगले संस्कार लादू शकतात व देशाचे उत्तम, जागरुक नागरिक घडवायला महत्त्वाचा वाटा उचलू शकतात. प्राथमिक शिक्षणाचे ध्येय असे असले पाहिजे की, पालकांनी मुलगा किंवा मुलीला शाळेत प्रवेश दिला म्हणजे. त्याचे किंवा तिचे शिक्षण लिहिता वाचण्याच्या अवस्थेपर्यंत राहू नये तर संपूर्णपणे उच्च शिक्षण घेऊन सुशिक्षित होऊनच मुले बाहेर पडावी व पुढील आयुष्यातही ज्ञान अवगत करीत रहावे. डॉ.आंबेडकरांनी शिक्षणाचे महत्व त्याची अपरिहार्यता ओळखली होती. म्हणूनच त्यांनी आपल्या अनुयायांना सर्वप्रथम शिक्षण घेण्याचा संदेश दिला. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर एक असामान्य प्रतिभावंत, कायदा, समाजशास्त्र, राज्यशास्त्र अनेक शास्त्रांमध्ये तसेच समाजकारण, धर्मकारण व पत्रकारिता अशा विविध क्षेत्रामध्ये बहुमोल कामगिरी बजावलेली होती.

प्रस्तुत शोध निबंधाच्या माध्यमातून डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे यांचे शैक्षणिक योगदान याचा आढावा घेतलेला आहे.

१. उद्देश :

१. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांनी अस्पृश्य वर्गाची मांडलेली स्थिती स्पष्ट करणे.
२. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे यांचे शैक्षणिक योगदान समजून घेणे.
३. डॉ.आंबेडकरांनी शिक्षणाचे महत्व त्याची अपरिहार्यता समजून घेणे.
४. अस्पृश्य समाजाची परंपरागत सामाजिक व धार्मिक गुलामगिरीतून सुटका करण्यासाठी शिक्षण महत्त्वाचे हे समजून घेणे.
५. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांना शिक्षणाने अपेक्षित परिवर्तन साधता आले पाहिजे असेच अपेक्षित आहे हा विचार स्पष्ट करणे.

२.विषय विवेचन :

शिक्षण हे समाज परिवर्तनाचे हत्यार आहे. त्याचा योग्य उपयोग झाला पाहिजे, असे डॉ. आंबेडकर यांना वाटत असे. जो समाज अशिक्षित असतो तो शिक्षणाअभावी सर्वस्व गमावलेला असतो. शिक्षणाने माणसात कर्तव्य आणि हक्काची जाणीव निर्माण होते. स्त्रियांना उत्तम शिक्षण दिले तर त्या मुलांवर बालवयातच चांगले संस्कार लादू शकतात व देशाचे उत्तम,जागरुक नागरिक घडवायला महत्वाचा वाटा उचलू शकतात. प्राथमिक शिक्षणाचे ध्येय असे असले पाहिजे की, पालकांनी मुलगा किंवा मुलीला शाळेत प्रवेश दिला म्हणजे. त्याचे किंवा तिचे शिक्षण लिहिता वाचण्याच्या अवस्थेपर्यंत राहू नये तर संपूर्णपणे उच्च शिक्षण घेऊन सुशिक्षित होऊनच मुले बाहेर पडावी व पुढील आयुष्यातही ज्ञान अवगत करीत रहावे. डॉ.आंबेडकरांनी शिक्षणाचे महत्व त्याची अपरिहार्यता ओळखली होती. म्हणूनच त्यांनी आपल्या अनुयायांना सर्वप्रथम शिक्षण घेण्याचा संदेश दिला शिलाशिवाय विद्या फुकाची आहे.कारण विद्या एक शस्त्र आहे.एका द्याजवळ विद्येचे शस्त्र असेल व तो शालीवान नसेल तर विद्येच्या शस्त्राने तो दुसऱ्याचा घात करील'. पुढे ते असे म्हणतात विद्या ही तलवारी सारखी आहे. परंतु तिचे महत्व तिला धारण करणाऱ्यावर अवलबून राहील अडाणी माणूस कोणास फसवू शकत नाही.फसवायचे कसे हे त्याला उमगत नाही.परंतु शिकलेल्या सावरलेल्या लोकांच्या ठिकाणी कोणास कसे फसवावे व त्य त्या फसविण्यासाठी लागणारा व्यक्तिवाद करावा हे माहीत असल्याने खऱ्याचे खोटे व खोट्याचे खरे ते भासवू शकतात शीला शिवाय जर शिकले सवरले लोक निपजू लागले तर त्यांच्या शिक्षणातच समाजाचा

Scanned by CamScanner